

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Ի Զ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Դ Ի Ն Դ Բ Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Բ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ա Բ Ը Ա Բ Ո Ւ Ն Ե Ա Յ

1 8 1 4 .

11. 12. 13. 14. 15. Մ Ա Յ Ի Ս :

Պ Ա Վ Ի Ե Ռ Ա .

Ա-հոսիս . 8 Մայիս :

Լւուսթայի գաղէթան , հասարակաց գաղէթաներէն ժողոված դաշնակցաց զօրացը թիվը՝ որ հաներէին աս վերջի անգամը Ֆրանսըղին դէմ , այսպէս կը համարէ :

Վրէտէ Պալիէռացւոց զօրաց ճէնէռալը էր մեծ բանակին մէջ 36,000 զօրքով . Հիւսիսային բանակին մէջ Պրուսիայի ճէնէռալը ուներ 32,500 : Վիէմառի Տուգան ուներ 23,350 : Աստիւի Բրինչիբէն ուներ 4,250 : Աստիւ-Համպուրկին Բրինչիբէն ուներ 9,250 : Վուլթիմպէրկի ժառանգ Բրինչիբէն ուներ 22,330 : Ասոնց ամենուն գումարը կընէ 127,660 . ասոնց վր թէ որ աւելցնեն անկանոն զօրքերը ամենուն մէկէն թիվը կը լայ 290,120 :

Այնպէս կայսեր բանակը թէ՛ Ֆրանսային և թէ՛ Իդալիային մէջ էր 250,000 : Մոսկովին բանակը 250,000 : Պոռուշին բանակը 200,000 : Ըվէտին բանակը 30,000 : Օլանտըն բանակը 30,000 : Ինկիլիզին բանակը Սպանիա ու Բաէզի Պաստին մէջ 60,000 : Սպանիոյն ու Փորթուգէլին բանակը 80,000 : Նաբոլին բանակը 30,000 : Տանիմառգային բանակը 10,000 . ասոնց ամենուն մէկէն գումարը կընէ 1,230,120 :

Ինչ ատենէն ետև Մոսկովին բանակը

ետ քաշվի պիտոր Ֆրանսաէն : Աս Մոսկովին բանակը ետ քաշվելու ատեն 5 խումբ պիտոր բաժնրվի , և 5 նալ տարբեր ճամբաներով պիտոր երթան Մոսկովստան . առջի խումբը որ է 25,000 ձիաւոր , Ռէնո գետը պիտոր անցնին Քոլոնիայէն : Երկրորդ , 40,000 հետևակ , ու 20,000 ալ ձիաւոր , անցնին պիտոր Ռէնոն Մակոնցաէն : Զոր խումբը 40,000 հետևակ ու 20,000 ալ ձիաւոր անցնին պիտոր Ռէնոն Մանհեյմէն : Հինգերորդ խումբը որ է ետէկ զօրքը բանակին և է 35,000 հետևակ , և 15,000 ալ ձիաւոր պիտոր անցնին Ռէնոն Սթոլցոֆէն : Առջի 4 խումբին առջևէն իբրև առաջնորդ պիտոր երթայ 4 խումբ խաղախներու . ասոնց հետ թէ որ համարվինէ ուրիշ միացեալ խումբերը գերիները և հիւանդուէ նոր առողջածները , բանակին 3 բային մէկին չափ ալ վրան կաւենայ :

Զին :

Հասարակաց գաղէթաներուն մէջ կարդացվեցաւ աս հետևեշ որոշմունքը՝ Եւրոպայի տերութիւններուն բաժանմունքներուն վր :

Ֆրանսան՝ բաց ի ան երկիրներէն որ ուներ Ֆրանսայի առջի խոռովուէն առաջ , հիմայ պիտոր ունենայ Պէլժիօէն մէկ քանի տէղեր . Պէլժիօն մէկալ տեղերը պիտոր միացվի Օլանտային հետ : Մոսկովին տերութիւնը

Թիւ առնու պիտոր մէկ մասմընալ Լէհաս-
տանէն : Պառլը բայ 'ի իրեն տէրունէն, առ-
նու պիտոր Սաքսոնիային մէկ մասը : Նէմ-
ցէն առնու պիտոր Լիւքսեման դաւառնե-
րը, Վէնէտիկը իրեն ամմէն սահմանովը ու
բոլոր Լոմպարտիան : Արշտուգա Ֆերտի-
նանտոն Թաւրանան : Իգալիայի փոխարքան
Վուրմպուռի Տուգայտուր : Արշտուգա
Ֆրանչիսքոն Ստեփան : Ֆրանսաի Ճիւզե-
բինա առջի կայսրուհին : Նոմանտիայ-
ին մէջ կէլիւմը պիտոր կապէն : Պոնաբառ-
թէին մօրը, ու եղբարք պիտոր կէլիւր կապ-
վի իւրաքանչիւրոց 500,000 ղէշ :

Աստուծոյ մէրաբէրեալ շաքիապարհեր պա-
մէլեցան գաղթաններուն մը, բայց հիւ մէն պարգ-
բանը չէ, և հիւ մէն չեղեալէր միւլն որ չըլլայ
մէրըն պարագրուիլի խաղաղութ : Աս ճիւղար-
միլի խաղաղութեցան նաեւ նոյն իսկ գաղթանները՝ որ
պարմէյին առ խաղաղները :

ԶԱՒՅՅԷՌԻ.

Պալէստինա . 25 Ապրիլ :

Մարիա Լուիզիա Ֆրանսաի կայսրուհին
որոշվեցաւ որ դառնայ երթայ Վիեննա իրեն
տղով : Նէմցէին կայսրը հրաման չհարկաւ
որ ընդունի չորս միլիոն իրեն տարեկան կէ-
լիւր՝ որ Ֆրանսիային աղբը կապերէր : Պեռ-
նարտօթ Շվեյտի Թէրը որ էր նաև Բոնիթէ-
Քոնվոյին Բրիտանիային, յայտնեց դաշնակցաց
իրեն կամը, թէ կուզէ հրաժարիլ Շվեյտի
Թէրուն աթոռէն, և յանձնէ իշխանութիւն
չորս կուսթաւօին տղուն՝ որ էր օրինաւոր
ժառանգը աթոռին : Փարէզէն եկած խա-
պարները պատմեցին թէ Լուիզի 18երորդը
ըրաւ ան Բրիտանիային Ֆրանսաի Բոնիթէս-
թապլը որ է մէկ մեծ պաշտօնմը :

4 Մայիս .

Մայիսի 2 ին, իրեկվան դէմ սահմար 7 ին
Ֆրանսաի եկաւ մտաւ աս քաղաքը Մարիա
Լուիզիա Նէմցէին աղջիկը իրեն տղով, ու
ուրիշ ընկերներով : ասոր առջեւ կերթալ-
ինկոր խեւը զօրք և ասոնց ետեւէն կուգար
կոր առապանները : Ան առապան՝ որուն մէ-
ջը նստերէր Նէմցէին աղջիկը, կրգաշէնկոր
8 ձերմակ ձի, իսկ մէկալ ամմէն առապանե-
րը վեց վեց ձիերով էին . շատ ժողովուրդ
աս թէրազուններուն լաւաջ գացերէին :
Երբոր գնաց մտաւ իրեն համար պատրաստ
ված պալատը, երբեմն երբեմն պատուհա-
նէն կերենար ժողովուրդեան՝ ինչպիսի որ սո-
վորուի էր մեծ մարդիկներու . վերէն մինչև
վար ձերմակ հազված էր, և գլուխալ դրե-
րէր ձերմակ շափիա . կերենար պատուհան
ներէն նաև տղան ալ շատ անգամ, որ էր

աղւոր ու համեմատ կաղմվածքով . ժողո-
վուրդները քանի որ կրտեսնէին աս թագա-
ւորազունները, աղէկ յարգութիւն ու պա-
տիվ կուտան . դիշերը փառաւոր լուսաւո-
րութիւն ըրին քաղքին մէջ :

Մարտի 4ին, առաւօտեան սահմար 10ին
մօտերը թագաւորազունները ասկից ձամ-
բայ ելան երթալու դէպ 'ի Գերմանիա :

ՍՊԱՆԻԱ.

Մարտի . 26 Ապրիլ :

Երբոր Ֆերտինանտոս սպանիաի Թէրը հա-
սաւ Ճիրօնա, շուտը բուռնէն ուր ան
կից այսպիսի ուրախալ խապարը Մարտի
տանելու համար : Մարտի 26ին իրեկվան
սահմար չին հասաւ բուռնէն մայրաքա-
ղաքը, մէկէն խապարը սկսաւ տարածվիլ
քաղքին մէջ . բոլոր քիթացիները ոտք ելած
աստիս անդին կրկնէին աղէկը իմանալու
համար . տահա բոլոր քաղքին մէջ չէր տա-
րածված խապարը 'ի վի այս ամի կրթն-
տար օդը ժողովուրդեան ձայնէն որ ամմիւրը
մէկ բերան կրկնէին կեցցէ, և այսպիսի քի-
տոնիվան մէջ տարածվեցաւ խապարը բոլոր
քաղքին մէջ . բոլոր ժողովուրդը դուրս ե-
լերէին իրենց տուներէն, և քաղքին ամմէն
կողմը կրկնէին անպատմելի ուրախութիւն
ձայներ . դիշեր բոլոր քաղքին մէջ շատ փա-
ռաւոր լուսաւորութիւն ըրին, քաղքին ձամբա-
ներուն մէջ անչափ անթիւ անհամար ժողո-
վուրդ լցվէրէր, որ գալէլու տեղ չէր մնա-
ցեր . ուրախութիւն ձայները բոլոր քաղաքը
կրթնացնէրէր, ամմէն մեծ ու պղծիկ
պատուհաններէն վար կախերէին պարեմի-
ներ, զարդեր . շատ մարդիկներու ու կնիկ-
ներու խուճեբալ ամմիւրը հաստ հաստ կե-
րտններ ձեռնիւն առած ու դիմացնուն չա-
ղաշիններով կրպորտէին քիթին մէջ . և վեր-
ջապէս մէկ խօսքով ըսենք էր այնպիսի ու-
րախութիւն որ մինչև որ մէկը հոն չըլլային ոչ կը-
նայ ստորագրել և ոչ լաօղը կրնայ իմանալ
ինչպէս որ պէտք է նէ : Բոլոր քաղքին մէջ
կրկնվէր ինչպէ՛ Ֆերտինանտոս, կրկնվէ Պոն-
բառնէ :

Սառաիցցա . 9 Ապրիլ :

Ապրիլի 6ին, Ֆերտինանտոս 7երդ Սպա-
նիայի Թէրը հասաւ Սառաիցցա՝ հանդերձ
Տօն Քառօ իրեն եղբորմով : Կեսօրէն ե-
տե սահմար 2ին, Թօփերու ձայներով ե-
մացուցին բոլոր քաղքը բնակիչներուն թա-
գաւորին հասնիլը, բոլոր ժողովուրդը լց-
ուեցան անպատմելի ուրախութիւն . անթիւ
անհամար ժողովուրդները որ կուգային թա-
գաւորին ետեւէն կուլայինկոր իրենց ուրա-
խութիւն :

խուէն, թէրբ բաց առապայիմը մէջ նստած Սառակօցցա քիւրիս ազնւականները կրքաւ շէնկոր, անոնք որ աշխատեցան ամիկն իրենց ուժով ի փառս աս քիւրիս, անոնք որ ամիկն իրենց զօրութե պատերազմեցան պաշտպանելու հմը թէրբին ազատուելը և իրաւունքները, պէտք էր որ այսպիսի փառաւոր յաղթանաւոր բերէին խօթէին քաղաքը իրենց թագաւորը: Սառակօցցային ազնւական խաթունները պիտէ պարզ ու պարկեշտ կերպով հաքված, ու շէրիտէ չուվաններ առապային թախմիշ ըրած կօզնէին թագաւորին առապան տանելու. մէկ գունդմը Մատրիտի Տրակօն ըսված ձիաւորներու ճամբայ կրքաւ նայինկոր թագաւորի առապային առջեւէն, թէրբին ետեւէն ալ կուգանկոր հետեակ թիւֆէնկի զօրք խառնրված ան զօրքերուն հետ որ քաղքի պաշտպանուելը համար պատերազմներին քաջութե, ասոնց ետեւէն քաղաքապետը, թէրբին տեղակալը և Վինթինկ համ Ճէնէալը ուրիշ երեւելի օֆֆիցիաներով ու ուրիշ իշխանազուն անձինքներով, և այսպէս փառաւոր հանդէսով տարին մոռցին Սառակօի տուգան պալատը որ պատրաստերէին թագաւորին համար:

Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք

Որչափ արեւնահեղ ու փնտաղար եղաւ աս երկու տարվան պատերազմները Փրանսըղի ազգին բազմամարդութեը կերեւնայ աս հետեւեալ զինուորագրութե ցանկէն որ ժողովը վեցաւ. 1812ին. 1813ին:

1811ին, զեկտեմբերի 20ին ծերակուտին վճռոյն կէորէ ժողովը վեցաւ 1792ին ծնածներէն. . . 120,000:

1812ին, մարտի 14ին եղած ժողովքին մէջ վճռվեցաւ որ ժողովքի 1787ին ծնածներէն մինչև 1792. . . 100,000:

1812ին, սեպտեմբերի մէկին եղած ժողովքին մէջ վճռվեցաւ որ ժողովքի 1795ին ծնածներէն. . . 137,000:

1813ին, յունվարի 11ին եղած ժողովքին մէջ վճռվեցաւ որ ժողովքի 1789ին և 1794ին ծնածներէն մինչև 1792. . . 250,000:

1813ին, ապրիլի 3ին եղած ժողովքին մէջ վճռվեցաւ որ ժողովքի 1792ին ծնածներէն մինչև 1797. . . 90,000:

1813ին, օգոստոսի 24ին եղած ժողովքին մէջ վճռվեցաւ որ ժողովքի Փրանսըղի տերութե

թէն որ է սահմանակից Սպանիա, 1794ին ծնածներէն մինչև 1794. . . 30,000:

Իսկ ուրիշ Փրանսըղի գաւառներէն որ ծնած էին նոյն տարվան մէջ, և 1795ին ծնածներէն ժողովքի. . . 280,000:

1813ին, նոյեմբերի 17ին եղած ժողովքին մէջ վճռվեցաւ որ ժողովքի 1786ին ծնածներէն մինչև 1794. . . 300,000:

Գումարը բոլորին. . . 1,307,000:

Այսչափ զինուորաց գումարը որոշվեցաւ ծերակուտէն, բայց ով որ Փրանսըղի զինուորագրութե կանոնները գիտէնէ, կը տեսնայ որ չի պահվիր աս որոշված թիւը ծերակուտէն, զէրիմ թէ որ մէկ միլիօն որոշված է նէ կը ժողովքին մէկ միլիօնուկէս: Աս վերի դրած զօրաց գումարը կը ժողովքի ան գաւառներէն որոց մէջը ամիկներ մէկէն կը համրվի 30 միլիօն բնակիչ աս գաւառներէն դուրս էր Վաշառակից քաղաքները. Օլան տան իրեն սահմանով, հոռմայու սահմանները, ու Թօսքանտան իրեն սահմանով:

Հասարակօրէն ան գաւառներուն մէջ ուսկից որ ժողովքեցաւ աս վերի յիշած զօրաց գումարը ամիկն տարի կը ծնանին, 1,200,000 հոգի. ասոնց կէսը քի 600,000ը մանչ էն: Ինչպէս որ ճիշտ քննուի եղած է այսչափ մանչ ծնածներէն մինչև 20 տարին հասնինէ որ է զինուորագրութե քաղքի, հաղիվ թէ կէսը կը ծնայ քի 300,000: Ուրեմն թէ որ 1792ին ծնածներէն ժողովքեցաւ 258,000 ինչպէս որ կերեւնայ վերի ցանկին մէջ, կը մացվի թէ նոյն տարվան ծնածներէն որչափ մարդ ազատ կը ծնայ զինուորագրութե:

Ինչպէս որ ճիշտ հիտապ եղանէ զինուորագրութե ցանկին վրէ 1786էն մինչև 1795 ծնածներէն, հաղիվ թէ 4 բային մէկը մնայ, իսկ բոլոր մէկաւները զայ եղան պատերազմի պատճառաւ:

Մայիսի գաղէթաներուն մէջը կարգացվեցաւ մէկ ծանուցման թուղթմը որ հրատարակված էր հոկտեմբերի 24ին 1812, Մոսկովին բանակին մէջ:

„Կը հրամայվի ամիկն Ճէնէալներուն ու զօրապետներուն խաղախներու գունդին, որ այնպէս սաստիկ կերպով պաշարեն Փրանսըղին գունդը, որ Մաբօլէօնը պիտէ չիկարենայ Փախել. աս պատճառիս համար կը տրուի վի աս հրամանին հետ նշանները Մաբօլէօնին որ շուտով տարածվի ամիկն դին, և ամիկները ըզգաստ ըլան ձեռքէ չի փախցընելու“:

Նշան

Նշանները՝ Նախօրէն խոսքեր :

Կերպարանքը կոշտ ու տգեղ . մազերը սև, շիտակ ու կարճ . մորուքը սև ու լցուն, և թռաշ ըրած է անկաճներէն վեր . ընթիւնէր շատ թանձր ու դեպ'ի քիթին վր' ծռած . աջվըները թխամաղձային ու կրակոտ . քիթը արծվաքիթ . ու չորս կողմը պլշտրկված է պուռնու թիով . կզակը լիջէն շատ դուրս ցըցված . հասակը պրզտիկ և վրան առանց զարդարանքի . շատ անգամ էն վրայէն կը հագնի մէկ մոխրագոյն զգեստով չեճանալեւու համար, և իրեն քովէն մօտիկ ունի մէկ քէօլէ-մէնմը :

Գիտէիք Պօնաբառ-թէին ծննդեան օրը սարին փոխելուն վրայ .

Փարիզու քիւթիւններուն մէջը գըտնըվեցաւ Պօնաբառ-թէին մկրտութեան թուղթը . սակից կիմացվի թէ Պօնաբառ-թէին հօրը անունը է Քառլո Պօնաբառ-թէ, և մօրը անունը է Լէթիցիա Ռամօնի, ու ինքը ծննդէ 1968 ին ու փետրվարի 5 ին, և չէ թէ օգոստոսի 15 ին 1769 ը ինչպէս որ կըսէին ամիկն Փրանսըզի օրացոյցները : Ոմանք կըսեն թէ այսպիսի փոփոխութիւնը ըրաւ առանց մէկ պատճառի, այլ միայն մէտէն այնպէս ուզէից տէր, այլ թէ էր արեւկ նայվինէ Ինչպէս որ կըսէ նաև Տեպալի օրագրութիւնը Պօնաբառ-թէին տէյ պզտիկուց պէրի ճշմարտութի չէր սիրէր, և իրեն տղակուռ ատենը պիլէ այն չափ վարժած էր ստախօսուէ՝ որ մինչև ան տարբեր բաներու մէջը պիլէ ամիկնէին չէր ըսէր ճշմարտը : Թէ որ այսպիսի ոչինչ բաներու մէջ միշտ խարդախուէ կըբանեցնէր ու սուտերով կըզոցէր ճշմարտութիւնը, ինչ զարմանք է թէ որ իրեն ծննդեան օրը ու տարին փոխէին : Աս Պօնաբառ-թէին ըրած փոփոխուէ վր' Եւրոպայի գաղթեաները կընեն աս հեռուէն խորհրդածուէ :

Ամիկն խաբէքայ մարդ երբոր կուզէ իրեն տէրութիւնը հաստատել տգէտ ու աւելորդապաշտ ժողովուրդներու մէջ, այսպիսիները կըջանան երևցնել թէ իրենք անմիջապէս աստուծոյ խրկված են, և անկից առերեն իրենց տէրութեան իշխանուիւ . ինչպէս Ճաբ-բօնին մէջ Տայրին, Էքիպտոսի մէջ Իսիտէին քորմերը, հին գաղղիոյ մէջ Տրուիտեանք, որ հէմ թէրութի կընէին հէմ մարդարէուի, օրէնսդրուի, քրմապետուի, դատաւորուի, և վերջապէս ամիկն բան իրենք կընէին :

Աս վերջի ատենը որ գրեթէ ամիկնը կըհաւատային թէ խրկված է Պօնաբառ-թէին բոլոր շքրա կառավարելու, ինքալ ջանաց

որ այսպէս բանմը ընէ՝ հասնելու հմր իրեն վախճանին . սկսաւ չորս դին հրատարակել թէ ինքը նոյն օրը ծնէր՝ որ օր եկեղեցին կըտօնէ փառաւոր հանդէսով Աճածնայ վերափոխումը, և ուզեց որ իրեն թագադրու թէ տարեկան հանդէսը ըլլովի համբարձման օրը . ուզեց միացնել իրեն հանդէսները այսպիսի երևելի տօներու հետ, և այսպէս կուզէր խօթել մէկ նոր ծէսմը իրեն անունը համար, և միացնել քրմութիւնը թագաւորութեան հետ ու պատրաստել իրեն մէկ անուն թիմը, և արդէն իրեն անունը դրեր էր ամենաբարձր : Վերջապէս մէկ խօսքով ըսենք, թէ որ հիմակվան բարկեցած Եւրոպայի վեճակը իրեն թող տալու ըլլարնէ՝ անտարա-կոյս կըհանէր իրեն սեպհական մէկ անուն տու թիմը, և այսպէս կըխօթէր Եւրոպայի մէջ մէկ բռնաւորական կառավարութիւնը՝ ինչպէս որ հիմայ բոլոր Ասիայի ժողովուրդը կըտըբանկոր այսպիսի բռնաւորութեան տակ, և չեն կրնար աղաղակել թէ ատ բարձր լըդէմ է բնութեան, զէրէմ մարդ մարդու վրան տիրելուն վախճանը է՝ մարդուն երջանկուի, և ոչ թէ իրեն քէֆին եկած օրէնքներով ժողովուրդը թշուառուէ մէջ ձգելը :

Մէկ Փրանսայի գաղթեանիմը մէջ կըսէր այսպէս Փրանսըզի գաղթեաններուն վր' :

„ Պօնաբառ-թէին տէրութեան վերջի տարիները, Փրանսըզի գաղթեանները նկատմամբ քաղաքական, ու պատերազմական վերաբերեալ բաներու կըզրէին ան՝ ինչ որ տուն կուտար տէրութեան կառավարուիւ, և որ չափ որ գաղթեանները կըջանային Նաբօլէօնին կողմը գրէի՝ ի վր' այս անմի կէսէ բաւական չէր սեպվէր : Պօնաբառ-թէին ուզէի զի տահ իրեն ուզածինպէս ըլլայ տէր մէկ վիճակով սահմանեց նոր ընկերութիւնը գաղթեան շինելու և ասոնց գլխաւոր գրաւ տէրութեան ծերակոյտներէն մէկը . անկից ետեւ սկսավ ելալ ան խռովուէ ու հակառակուէ ձգող թուղթերը՝ որ խելմը ատեն արհամարհելի ու անդոսնելի ըրին մեր օրագրուիւ . աս գաղթեաններուն գլխաւորին կէլըր էր 24,000 հըլ զիւ . իսկ մէկալ աշխատողներուն իւրաքանչիւրոյ տասուերկուբական հազար զիւ :

Պօնաբառ-թէին շատ անգամ իմացուց թէ աւելի յանձն կառուէ ինկիլդէտու մէկ տեղ մը կենալ, բան թէ Էլպա կղզին մէջ, զէրէմ ինկիլդէտու մէջ էրաւ հիւսն որ չէնէ կըտեսնըվի մեծութիւն ու հարստութիւն :

Աս գործը՝ որ է պատմութիւն հիմակվան ատենիս, տասնըհինկ օրը մէյմը կըտարվի .
ԻՎԵՆԷՏԻԿ ԻՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ԴԱԶԱՐՈՒ :